

HISTORICKÉ A PRÁVNE ASPEKTY OSOBITNÝCH PRÁVNÝCH PREDPISOV O TRESTNOM KONANÍ PROTI MLADISTVÝM PÁCHATEĽOM TRESTNÝCH ČINOV

PETRONELA LUPRICHOVÁ

Katedra obchodného práva Obchodnej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave

Abstrakt

Vo svojom príspevku som sa zamerala na historické a právne aspekty trestného konania proti mladistvým páchatelom trestných činov. Analyzovala som dva právne predpisy, ktoré boli prijaté v roku 1913 a 1931. V týchto osobitných právnych predpisoch bolo upravené trestné konanie ale aj trestné súdnictvo, ktoré rozhodovalo v prípade mladistvých. Výnimočnosť týchto zákonov spočíva v tom, že dosahovali vysokú odbornú úroveň, výchovný princíp trestného konania a v období po druhej svetovej vojne na území Slovenska už nikdy neboli prijaté osobitné zákony, ktoré by sa touto problematikou zaoberali.

Kľúčové slová

trestné konanie, mladiství páchatelia, Zákonný článok VII z roku 1913, Zákon 48 z roku 1931

Abstract

In my article I have been concentrated on historical and legal aspects of criminal proceeding against youthful offenders. I have been analyzed two legal regulations passed in 1913 and 1931. In these individual legal regulations has been regulated criminal procedure but also criminal justice that these cases decided. Uniqueness of these codes lies in high specialized level of these acts and educational principle of criminal procedure. In the terms after Second World War nevermore in the area of Slovak republic were passed legislation that dealt with issues of youthful offenders by the individual legal regulation.

Keywords

Criminal procedure, youthful offenders, Legal article VII from 1913, Act 48 from 1931

Situácia v práve Rakúsko - Uhorska pred prijatím zákonného článku č. VII z roku 1913 o súde mladých

Aby som mohla priblížiť problematiku trestného konania proti mladistvým v období Rakúsko-Uhorskej ríše, je potrebné najskôr načrtnúť pomery v spoločnosti a práve v Uhorsku počas Dualizmu. Práve do tohto obdobia spadajú základy modernizácie trestného práva aj samotného konania proti mladistvým páchatelom trestných činov.

Za absolutizmu platilo v Uhorsku rakúske trestné právo, najprv zákonník z roku 1803 a neskôr z roku 1852. Po Rakúsko-Uhorskom vyrovnaní sa ešte viac prehĺbila právna neistota a zložitý stav v oblasti trestného práva, ale aj trestného súdnictva, ktorý dosiahol takú úroveň, že odkladanie vypracovania trestného zákona už neprichádzalo do úvahy. Ministerská komisia predložila návrh zákona v roku 1873, ktorý musel byť niekoľkokrát prepracovaný a do života vstúpil až v roku 1878 ako zákonný článok V. z roku 1878 pod názvom Uhorský trestný zákonník o zločinoch a prečinoch. Tento zákonník v mnohom splnil očakávania modernejšej koncepcie, nakoľko bol liberálnejší, humánnejší a jeho dikcia bola stručná, jasná a jednoduchá. Účinnosť nadobudol 1. septembra 1880 a neskôr bol niekoľkokrát novelizovaný. Najrozsiahlejšia novelizácia však bola vykonaná v roku 1908, keď bol novelizovaný nielen trestný zákon, ale aj poriadok. Práve táto novelizácia položila základy trestného konania proti mladistvým, nakoľko upravila osobitné zmiernenia a spôsoby prerokúvania trestných činov mladistvých. Aj v oblasti trestného práva procesného sa práve v tomto období pristúpilo k modernizácii trestného procesu a jeho priblíženie k vyspelým západoeurópskym štátom. Stalo sa tak zákonným článkom č. XXXIII z roku 1896.¹

VII. Zákonný článok z roku 1913 o súde mladých

Reforma trestného súdnictva nad mladistvými bola formálne dovŕšená v roku 1913 keď bol uverejnený špeciálny zákonný článok, ktorý upravoval trestné konanie proti mladistvým páchatelom trestných činov. Práve vytvorením samostatného zákonného článku sa zefektívnilo trestné konanie proti mladistvým a to aj napriek určitej zložitosti a ťažkopádosti tejto právnej úpravy. Prínos tejto právnej úpravy sa týkal najmä skutočnosti, že už v roku 1913 sa našlo dostatok vôle na úplnú reformu oblasti trestného konania proti mladistvým

¹ Pozn.: Trestný poriadok sa nazýval Pravotný poriadok a vzorom mu bol francúzsky trestný poriadok v takej podobe, ako ho využívali v oblastiach nemeckého práva.

páchateľom. V prípade, že niektorú oblasť trestného konania tento zákonný článok neupravoval alebo ho upravoval iba sčasti, až subsidiárne sa použili všeobecné normy trestného poriadku. V praxi to znamenalo, že sudcovia vždy museli brať tieto ustanovenia do úvahy a museli ich aj uplatňovať.

Súd mladých

Zákonným článkom č. VII z roku 1913 boli položené základy nielen špeciálnej úprave konania proti mladistvým ale aj špeciálneho súdnictva, ktoré sa problematikou mladistvých páchatelov trestných činov zaoberalo. Súd mladých sa musel zriadiť pri každej kráľovskej stolici, ktorá súdila trestné veci. Práve to bol jeden z prínosov samostatnej úpravy otázky mladistvých. Pri každom súde mladých vymenoval minister spravodlivosti jedného sudcu mladých a to na tri roky, ale takéto vymenovanie sa mohlo zopakovať. Tam, kde by to vzhľadom na väčší počet prípadov bolo potrebné, mohol minister vymenovať aj sudcov viac.² Príslušnosť súdu mladých sa určovala miestom, kde bol skutok spáchaný, bydliskom alebo stálym miestom zdržiavaním sa zákonného zástupcu alebo opatrovateľa mladistvého, alebo miestom, kde sa mladistvý zdržoval. V prípade kompetenčného konfliktu, rozhodovala okolnosť predídenia a tento súd mohol len na návrh prokurátora preložiť prípad na druhý kompetentný súd ak to vyžadoval záujem mladistvého alebo záujem pokračovania trestného konania. Ak si mladiství nezvolil obhajcu a ak je jeho obhajoba nutná, určil súd mladistvému obhajcu sám.

Pravidlá všeobecného pokračovania

Na konanie pred súdom museli byť použité pravidlá trestného konania vzťahujúce sa na konanie pred okresným súdom, samozrejme s odchýlkami plynúcimi z tohto zákonného článku. Ak by záležitosť mladistvého bola v spojení so záležitosťou dospelého obvineného, bolo treba konanie oddeliť. To neplatilo, ak by to bolo na ujmu pokračovania konania. Ak bol ten istý mladistvý upodozrievaný z viac trestných činov, tieto záležitosti sa mali spojiť a proti mladistvému bolo treba pre všetky skutky aplikovať jedno ustanovenie. V trestnej záležitosti

² Pozn.: Súdny mladých však nesúdili iba páchatelov trestných činov. Na základe § 3 mali právomoc vykonať opatrenia v prípade, že sa trestného činu dopustili deti mladšie ako 12 rokov a neboli preto trestne zodpovedné. Súd takéto dieťa odovzdal zákonnému zástupcovi na domáce pokarhanie alebo školskej vrchnosti na školský trest. Taktiež mal súd právomoc urobiť ochranné opatrenia v prípade mladistvých, ktorí sú vo svojom okolí vystavení mravnej skaze a spustnutiu ak nedovŕšili ešte vek 18 rokov.

mladistvého bolo potrebné upovedomiť kompetentnú sirotskú stolicu a oznámiť jej konečný výrok.

Pokračovanie v trestných záležitostiach mladých pred súdom mladých

I. Predbežné pokračovanie

O každom mladom, ktorý bol upodozrievaný zo spáchania trestného činu, bolo treba urobiť oznámenie na súde mladých. Súd potom upovedomil prokurátora mladých a urobil neodkladné opatrenia až do doby, kým prokurátor podal žalobu. Vyšetrovanie viedol sudca mladých.³

Sudca sa musel v prvom rade presvedčiť o totožnosti mladého a presne určiť jeho vek. Musel si zadovážiť všetky skutočnosti potrebné pre konečné poznanie osobnosti páchatel'a, stupňa duševného a mravného vývoja a životných pomerov. Taktiež mohol predvolať mladého a za svedka mohol predvolať aj jeho rodičov, toho v koho domácnosti mladý žil a iné osoby od ktorých si mohol zadovážiť potrebné informácie. O povahe a životných pomeroch mohol žiadať vysvetlenie od sirotskej vrchnosti, od dozornej vrchnosti mladých, od administratívnej a školskej vrchnosti, od kompetentného duchovného, zamestnávateľa obvineného, od jeho lekára atď..

Ak si okolnosti nevyžadovali iné pokračovanie, sudca mladého predvolal. Ak sa mladý nedostavil a ak spolu s ním predvolaný⁴ nedokázal, že za to nemôže, sudca mohol takejto osobe udeliť pokutu dvadsať korún, ktorá však mohla byť zmenená na zatvorenie. Ak sudca uznal za vhodné, mohol ho dať vyšetriť jednému alebo aj viacerým lekárskeym znalcom alebo ho mohol za účelom preskúmania jeho duševného stavu dať pozorovať v ústave. Závery znalca boli záväzné.

Po zistení spomenutých faktov a vypočutí mladistvého pristúpil súd k nariadeniu prípadných ochranných opatrení.

Súd mladých ďalej previedol potrebné ochranné opatrenia. Súd mohol, ak uznal za vhodné, vzhľadom na telesné alebo mravné nebezpečenstvo hroziace mladému, vziať mladého z jeho

³ Pozn.: V tejto fáze mal sudca mladých také iste oprávnenia ako vyšetrovací sudca a policajná vrchnosť mohla bez úpravy sudcu previesť iba neodkladné vyšetrovacie opatrenia.

⁴ Pozn.: zákonný zástupca, rodič alebo osoba, v domácnosti ktorej mladý žije

doterajšieho prostredia a zveriť ho niektorému jeho príbuznému, inej vhodnej osobe, niektorému deti chrániacemu spolku, alebo ho mohol umiestniť v štátnom nápravnom ústave alebo v štátnej detskej opatrovni. Bolo to dočasné nariadenie, ktoré mohol súd previesť počas celého priebehu konania, ale mohol ho aj kedykoľvek zmeniť.

Zadržaných mladých bolo potrebné bezodkladne odovzdať kompetentnému súdu mladých. Ak mladého nebolo možné pred súd predviesť hneď, policajná vrchnosť alebo riadny súd ho mohol z vážnych príčin strážiť. Takéto stráženie ale nemohlo presiahnuť 48 hodín.

Ak sudca nemohol z príčiny veku, mravného úpadku, nebezpečnej povahy mladého alebo v blízkosti nemožno nájsť k jeho opatere vhodnú osobu, spolok alebo ústav, či z inej vážnej príčiny urobiť opatrenia, mohol dať mladého strážiť v miestnostiach sudcovského vedenia. Doba stráženia bola najviac 15 dní, v ťažkých prípadoch mohol senát mladých predĺžiť dobu stráženia o jeden mesiac. Mladého bolo nutné držať oddelene od ostatných zavretých a prácou zamestnávať.

Po zozbieraní relevantných faktov súd mladých odovzdal spisy prokurátorovi mladých. Prokurátor mohol odstúpiť od podania žaloby ak mladý v dobe spáchania skutku nemal potrebnú duševnú a mravnú vyvinutosť, alebo ak bol spáchaný skutok malej váhy a ak bolo v záujme budúceho mravného vývinu a chovania mladého žiaduce, aby sa od trestného konania upustilo.

II. Zakončenie pokračovania

Skončiť trestné konanie bolo možné dvoma spôsobmi. Bez formálneho pojednávania alebo pojednávaním. Súd mohol skončiť konanie bez formálneho pojednávania v podobe výroku a to takto: mohol aplikovať § 16 trestnej novely bez ohľadu na to, či mladý mal potrebnú duševnú a mravnú vyvinutosť⁵, mohol mu určiť skúšobnú dobu, mohol ho v čase od osem hodín ráno do osem hodín večer nechať strážiť v niektorej miestnosti súdu s určitými obmedzeniami (napr.: bez jedla,...) po dobu od troch do dvanásť hodín, a nakoniec mohol zastaviť konanie ak bol skutok nepomerne malej váhy. Súd však mohol rozhodnúť len vtedy, ak mladého vypočul.

⁵ Pozn.: Rozhodol, aby mladého jeho právny zástupca, príbuzný, alebo iná osoba držala pod domácim dohľadom alebo stanovil, aby mladý podstúpil domáci alebo školský trest. Ak takýto mladý bol vo svojom doterajšom prostredí vystavený mravnej skaze, súd nariadil nápravnú výchovu.

Ak neprichádzalo do úvahy rozhodnutie súdu bez pojednávania, súd nariadil pojednávanie. K pojednávaniu bolo nutné predvolať aj zákonného zástupcu mladého. Ak by jeho dostavenie bolo spojené s veľkými ťažkosťami, alebo by nebolo žiaduce, súd miesto neho predvolal inú blízku osobu mladého. Ďalej súd predvolal toho, v domácnosti ktorého mladý žil a samozrejme aj tých, ktorý mohli prispieť k objasneniu veci. O termíne pojednávania bol upovedomený prokurátor mladých, obhajca, protektor mladého alebo ten patronátny spolok, ktorý ho vyslal. Pojednávanie bolo nutné oddeliť od iných pojednávaní tak, aby mladý nemohol prísť do styku s odrastenými obžalovanými.

Sudca rozhodoval, či bude pojednávanie prebiehať verejne alebo s vylúčením verejnosti. Proti rozhodnutiam o verejnom pojednávaní alebo o vylúčení verejnosti nebolo možné sa odvolať. V neprítomnosti prokurátora a obžalovaného nebolo možné viesť pojednávanie ani vyniesť rozhodnutie. Ak by sa bolo treba obávať, že svedecká výpoveď niektorého zo svedkov mohla by na obžalovaného neprajne vplývať, sudca mohol nariadiť, aby obžalovaný na túto časť pojednávania opustil prejednávaciú miestnosť a proti takémuto rozhodnutiu nebolo možné sa odvolať. Po vrátení sa obžalovaného, sudca mohol ale nemusel obžalovaného oboznámiť s výsledkami výsluchu.

Súd mladých na základe pojednávania rozhodol niektorým z nasledujúcich konečných rozhodnutí:

1. vyniesol rozsudok, v prípadoch ak proti mladistvému nariadil pokarhanie, väzenie, štátne väzenie, zavretie alebo peňažnú pokutu alebo ak obžalovaného oslobodil
2. rozhodol výrokom, ak nariadil výchovné opatrenie alebo keď trestné konanie zastavil

III. Opravné prostriedky

Proti rozhodnutiam súdu bolo možné odvolanie, ktoré však nemalo odkladný účinok. Sudca však mohol, v záujme mladého, vykonanie rozhodnutia odložiť. Odvolať sa mohli prokurátor, mladý alebo súkromný žalobca. Aj proti vôli mladého tak mohli urobiť jeho zákonný zástupca, rodič, manžel, a obhajca. Toto právo však patrilo aj tým, ktorých sa rozhodnutie týkalo. Tí sa mohli odvolať proti tej čiasťke rozhodnutia, ktoré sa ich bezprostredne dotýkalo. Ak prokurátor nepodal odvolanie, ostatní oprávnení mohli iba vtedy podať odvolanie, keď súd aplikoval nápravnú výchovu, väzenie, štátne väzenie alebo zavretie. Odvolanie bolo

prípustné proti skutkovým zisteniam alebo pre nedodržanie podstatných ustanovení zákona. Príčinu odvolania bolo treba oznámiť pri podaní návrhu.

Rozhodnutia súdu mladých revidoval stály trojčlenný senát kráľovskej súdnej stolice (súdno-stoličný senát mladých). Tento senát mohol konečné rozhodnutie súdu mladých potvrdiť, zmeniť alebo zrušiť a vyniesť namiesto neho nové rozhodnutie alebo mohol prípad vrátiť na nové pojednávanie súdu mladých, aby vyniesol nové rozhodnutie, aby osvetlil jednotlivé okolnosti alebo doplnil jednotlivé fakty.

Súdno-stoličný senát v záležitosti odvolania rozhodoval na pojednávaní v prípadoch, že konečné rozhodnutie súdu mladých senát zmenil na trest odňatia slobody alebo zvýšil dobu trvania trestu odňatia slobody.⁶ V iných prípadoch rozhodoval v senáte. Ak smerovalo odvolanie proti rozhodnutiu o trovách trestného konania, súkromnoprávnym nárokom alebo iným otázkam rozhodoval senát v tajnom zasadaní. Súdno-stoličný senát mladých preskúmal odvolanie v senáte po vypočutí prokurátora a ak to bolo bez väčších ťažkostí možné aj mladého, jeho zákonných zástupcov alebo rodičov alebo toho, v koho domácnosti mladý žil. Na pojednávaní pred súdno-stoličným senátom mladých, musel mať mladý, ktorý ešte nedovršil 18 rok veku a nemá zvoleného obhajcu, obhajcu ustanoveného súdom .

Proti druhostupňovému konečnému rozhodnutiu súdno-stoličného senátu mladých bolo možné sa odvolať prostredníctvom tzv. nulity. Nulitu mohol požadovať:

1. prokurátor pre nedodržanie podstatných ustanovení zákona
2. mladý, jeho zákonný zástupca a obhajca pre nedodržanie podstatných ustanovení zákona, keď súd uložil trest nápravnej výchovy, väzenia alebo štátneho väzenia.

Všeobecné aspekty konania proti mladistvým páchatel'om trestných činov po vzniku prvej Československej republiky

Aj po vzniku Československej republiky v roku 1918 platili na jej území zákony z obdobia Rakúsko – Uhorskej ríše. V Čechách a na Morave to bolo právo rakúske a na Slovenku Uhorské právo. Ponechaním dovtedajších právnych noriem znamenal dualizmus v práve. Recepčnou normou sa konštituoval československý právny poriadok, ktorý však naďalej

⁶ Pozn.: Ak nižší súd neaplikoval väzenie alebo štátne väzenie, súdno-stoličný senát a kráľovská tabuľa mohli takýto trest aplikovať iba vtedy, keď to prokurátor v odvolaní navrhol alebo navrhol na pojednávaní. To isté platilo aj o dobe trvania trestu odňatia slobody.

pozostával z právnych predpisov rakúskych aj uhorských. V aplikačnej praxi to znamenalo, že na Slovensku platilo uhorské právo, jeho zákony, nariadenia, obyčajové právo kuriálne, ako aj právna prax v akom platili pred vznikom Československej republiky. Práve dualizmus práva spôsobil problémy, ktoré sa potom prejavili nielen pri aplikácii prevzatých noriem, ale aj pri zavádzaní nových, jednotných noriem, nakoľko v odlišnom právnom prostredí, s odlišnými predpismi, sa mohli uplatňovať len s odlišnými výsledkami. Už onedlho po vzniku Československej republiky sa preto začali snahy o unifikáciu právneho poriadku a tieto snahy trvali prakticky počas celej doby trvania republiky. Bez unifikovaného zákonodarstva, resp. vytvorenia nového funkčného poriadku, nebolo možné dokončiť integráciu. Po vydaní recepčnej normy sa právo na území republiky postupne menilo a dopĺňalo novými unifikovanými normami, československými zákonmi, nariadeniami ale aj súdnou praxou Najvyššieho súdu ČSR. Na základe týchto zmien sa postupne právny poriadok skladal z recipovaných právnych noriem a z noriem, ktoré boli prijaté po vzniku republiky a boli súčasťou československého poriadku. Od svojho vzniku boli platné a účinné na celom území Československej republiky

V prípade trestného konania proti mladistvým, platil na území Slovenska Uhorský trestný zákonník o zločinoch a prečinoch – zákonný článok V/1878, trestná novela z roku 1908 a samozrejme samostatný zákonný článok o súde mladých – zákonný článok VII/1913. Práve tento zákonný článok upravoval na Slovensku trestné konanie proti mladistvým páchatelom trestných činov až do prijatia nového zákona, platného na celom území Československej republiky a to zákona číslo 48/1931 o trestnom konaní proti mladistvým.

Zákon č. 48 z roku 1931 o trestnom súdnictve nad mládežou

Filozofiou a základnou myšlienkou tohto zákona je výchova mladistvého páchatel'a trestného činu. Zákon je postavený na myšlienke, samotné potrestanie páchatel'a nestačí, ba čo viac je nežiaduce. Presadzuje myšlienku, že trestanie páchatel'ov ešte neodstráni príčiny kriminality u mladistvých a používať trest ako druh odplaty za spáchaný skutok, neodstráni príčinu protiprávneho konania mladistvého a dokonca môže z neho vychovať v budúcnosti recidivistu. Nie je žiaduce aby spoločnosť len trestala, ale aj vychovávala. Je tu badať snahu o uprednostňovanie výchovného princípu a samotná snaha o prevýchovu mladistvého pred kriminalizáciou a plošným trestaním mladistvých previnilcov.

Týmto zákonom sa Československo zaradilo medzi krajiny, ktoré si uvedomili naliehavosť a dôležitosť úpravy trestného konania proti mladistvým a preto pristúpili k vytvoreniu samostatnej právnej úpravy v tejto oblasti, aby tak podčiarkli význam trestného konania proti mladistvým.

Samozrejme sú aj prípady v ktorých by samotná prevýchova nestačila a je nutné razantne zakročiť a ukázať pevnú ruku. „ Úlohou kriminálnej politiky a súdnej praxe musí byť u mládeže zabráňovanie zločinnosti opatreniami a prostriedkami, ak ide o zlo intenzívne prejavované, hlavne však napravovať zlo menej intenzívne prejavované, viac však skryté a hroziace zhubným prepuknutím bez včasných výchovných opatrení. Pretože previnenie mladistvého je veľakrát iba výkričníkom jeho ocitnutia sa na šikmej ploche, z ktorej musí byť rozumne a kriminálno–politicky odvrátení, aby neklesol navždy. “⁷

Zmenou oproti predchádzajúcej právnej úprave z roku 1913 bola aj oblasť trestnej zodpovednosti mladistvých. V prvom rade boli v tomto zákone veľmi presne formulované výchovné princípy na ktorých bol celý zákon postavený. Napríklad to znamenalo zvýšenie hranice trestnej zodpovednosti z 12 na 14 rokov a začalo sa rozlišovať medzi nedospelými a mladistvými. Osoby, ktoré v čase spáchania trestného činu nedovršili 14 rokov sa označovali ako nedospelí a neboli zodpovedný podľa trestných zákonov. V prípade, že sa nedospelí dopustili činu inak trestného, mohli im byť uložené iba výchovné a liečebné opatrenia. Rozhodoval o tom poručenský súd a pri svojom rozhodnutí si mohol vyžiadať odborný pedagogický alebo lekársky posudok. Medzi tieto opatrenia najmä patrilo : pokarhanie, umiestnenie v inej rodine, nariadenie ochranného dozoru alebo ochrannej výchovy. V prípade, že sa dopustil nedospelý starší ako dvanásť rokov skutku, za ktorý zákon stanovoval trest smrti alebo trest odňatia slobody na doživotie, nariadil poručenský súd jeho ochrannú výchovu vo výchovnom ústave alebo umiestnenie v liečebnom ústave.

Upustenie od potrestania

Súd odsudzujúci mladistvého mohol upustiť od potrestania, ak išlo o čin menšieho významu, ktorého sa mladistvý dopustil z nerozvážnosti alebo vplyvom inej osoby alebo ak bol zvedený

⁷ Ečer, R.: Hlavní intence zákona o mladistvých. In Soudcovské listy. 1932. str.23

príležitosťou alebo hospodárskou tiesňou. Ďalej ak sa dopustil činu z ospravedlniteľnej neznalosti právnych predpisov a po tretie ak by mu mal súd uložiť iba nepatrný peňažný trest alebo nepatrný trest na slobode. Práve ospravedlniteľná neznalosť zákona ako jedna z podmienok upustenia od potrestania vyvolala po schválení tohto zákona vlnu polemiky. Hovoríme o akejsi špecialite zákona z roku 1931, ktorá sa nenachádzala ani v úprave z roku 1913 ani sa už v neskôr prijatých predpisoch nezaviedla. Na jednej strane tu boli obavy, ako by sa dalo zistiť, či mladistvý skutočne splnil požiadavku ospravedlniteľnej neznalosti zákona a či sa toto ustanovenie nebude zneužívať. V tomto smere bol vyslovený názory, že: „ ustanovenie môže mať demoralizujúci význam pre mladistvých...“.⁸ Dr. Pintera autorovi týchto slov odpovedal: „ Podľa môjho názoru ospravedlniteľná neznalosť zákona bude sa môcť brať do úvahy iba vtedy, keď pôjde o mladistvého cudzinca alebo ak sa bude týkať predpisov veľmi zložitých... Svedomitý obhajca bude túto okolnosť namietat' aj v tom prípade, kedy by to malo význam len podporný, napríklad ako poľahčujúca okolnosť pri výmere trestu a vždy bude záležať na voľnom uvážení sudcu či je táto námietka odôvodnená. Práve tak by mohlo mať demoralizujúci význam všeobecné tvrdenie obhajcu, že mladistvý je nevinný! “⁹ Upustenie od potrestania malo účinky odpustenia trestu a od prepadnutia veci súd taktiež upustil, ale iba v prípade, ak tomu nebránil verejný záujem alebo dôležitý súkromný záujem. Takéto odsúdenie sa nezapisovalo do trestného registra.

Senát mládeže, sudca mládeže a žalobca mládeže

V trestnom konaní pre trestné činy spáchané mladistvými osobami rozhodoval na krajskom súde senát mládeže. V senáte mládeže zasadali dvaja sudcovia z povolania (sudcovia mládeže), z nich jeden predsedal a jeden bol prísediaci. Vo veciach, ktoré by inak patrili do kompetencie porotného súdu, konalo sa hlavné pojednávanie pred senátom mládeže, v ktorom zasadali dvaja sudcovia mládeže a dvaja prísediaci. Ak porovnáme toto ustanovenie s právnou úpravou platnou v predchádzajúcom období zistíme, že predtým trojčlenné senáty sa zmenili na senáty štvorčlenné a mohlo tak dochádzať k parite hlasov. Prípravné konanie vykonával sudca mládeže. On taktiež poskytoval právnú pomoc v trestných veciach proti mladistvým. Sudca mládeže na okresnom súde bol príslušný v trestnom konaní proti mladistvým vo veciach, ktoré spadali do výlučnej kompetencie tohto súdu.

⁸ V.S.: K zákonu o mladistvých č. 48/1931 Sb. z a nař.. Soudcovské listy. 1932. str. 4

⁹ Pintera, R.: K zákonu o mladistvých č. 48 (1931 Sb. z. a n.). Soudcovské listy. 1932. str. 38

Sudcami mládeže mali byť ustanovení tí sudcovia, ktorí svojimi vlastnosťami a svojou povahou sa zvlášť hodili pre tento úrad. Pri ich ustanovení malo byť prihliadnuté taktiež k ich vzdelaniu odbornému, najmä pedagogickému a k ich dovtedajšej činnosti. To isté platilo aj o prísediacich, ktorý museli byť okrem toho spôsobilí k úradu porotcu a poznať sociálnu starostlivosť o mládež.¹⁰

Aké by teda malo byť trestné konanie proti mladistvým? Aký by mal byť jeho účel?

Úprava trestného konania proti mladistvým by mala byť v každom ohľade kvalitná, v aplikačnej praxi správne uplatňovaná, trestné konanie by malo byť rýchle a mladistvý by mal mať možnosť využiť svoje práva. Iba tak možno dosiahnuť spravodlivé rozhodnutie a účel trestného konania ako aj zvolenej sankcie. Účelom trestného konania, ako som už viackrát spomenula, by malo byť pokúsiť sa napraviť čo sa napraviť dá. Mladú osobnosť nezničiť, ale zachrániť. Základom kvalitnej právnej úpravy trestného konania je samostatný právny predpis, ktorý by sa zaoberal trestným konaním proti mladistvým. Osobitná právna úprava v špeciálnom právnom predpise umocňuje váhu, ktorá sa problematike venuje. V roku 1913 aj 1931 existovali samostatné zákony, ktoré sa zaoberali trestným konaním proti mladistvým a súdom mladistvých. V roku 1931 sa dokonca podarilo vytvoriť zákon, ktorý viac hľadel na osobu mladistvého ako na čin samotný. Naplno uplatňoval výchovné princípy a dával im prednosť pred trestaním a zastrášaním. V závere by som chcela spomenúť názor, s ktorým sa stotožňujem: „Dnešná mládež je psychicky veľmi zložitá, takže častejšie radikálny trest má omnoho škodlivejší následok, ako jemu primerané výchovné opatrenie. Je lepšie mladú dušu poučiť a vychovávať prácou alebo inou metódou, ako ho odsudzujúcim rozsudkom jednoducho zničiť. Týmto totiž zločinnosť neklesá, ale často narastá na škodu všetkých.“¹¹

¹⁰ Pozn.: Prijat' a zastávať úrad prísediaceho bolo občianskou povinnosťou. Profesori stredných škôl a učitelia nemohli z dôvodu svojho povolania odmietnuť úrad porotcu. Ak vyjde najavo, že prísediaci je nespôsobilý na tento úrad, odvolá ho minister spravodlivosti z úradu. To isté platilo aj v prípade odmietnutia alebo zrieknutia sa úradu z dôvodu, pre ktorý sa úradu bolo možné zrieknuť alebo ho odmietnuť alebo z dôvodu, ktoré minister spravodlivosti uznal za závažný.

¹¹ Ečer, R.: Hlavní intence zákona o mladistvých. Soudcovské listy. 1932. str.24

Literatúra:

- [1] Ečer, R.: Hlavní intence zákona o mladistvých v praxi. Soudcovské listy. 1932. str. 23-24
- [2] Pintera, R.: K zákonu o mladistvých č. 48 (1931 Sb. Z. a n.). Soudcovské listy. 1932
- [3] V.S.: K zákonu o mladistvých č. 48/1931 Sb. z. a nař.. Soudcovské listy, 1932
- [4] Zákonný článek č. VII z roku 1913 o súde mladých
- [5] Zákon č. 48/1931 Sb. z. a n. o trestnom súdnictve nad mládežou

Kontaktné údaje na autora – email:

luprichova@euba.sk